

Narodowe Forum Muzyki

Przestrzeń dla piękna

22

stycznia
niedziela

18:00

Warszawa
Zamek Królewski, Sala Wielka

Missa barocca

Andrzej Kosendiak – dyrygent
Aldona Bartnik, Aleksandra Turalska – soprany
Matthew Venner, Piotr Łykowski – alty
Maciej Gocman, Tomáš Lajtkep – tenory
Tomáš Král, Jaromir Nosek – basy
Wrocław Baroque Ensemble:
Zbigniew Pilch, Mikołaj Zgółka – skrzypce
Julia Karpeta, Paweł Zalewski – viola da gamba
Krzysztof Karpeta – violone
Michele Cinquina – lutnia
Marta Niedźwiecka – pozytyw

B. Pękiel

Program:

Bartłomiej Pękiel (?–ok. 1666)

Missa Senza Le Cerimonie I

I Kyrie, II Gloria, III Credo, IV Sanctus, V Agnus Dei

Missa Brevis

I Kyrie, II Gloria, III Credo, IV Sanctus, V Agnus Dei

Missa Senza Le Cerimonie II

I Kyrie, II Gloria, III Credo, IV Sanctus, V Agnus Dei

Missa a 14

I Kyrie, II Gloria

Bartłomiej Pękiel

Elżbieta Zwolińska

Znane dziś akta źródłowe dotyczące Bartłomieja Pękiela – jednego z najznakomitszych kompozytorów staropolskich doby baroku – dotyczą jego działalności w Warszawie, Krakowie i być może w Wiedniu. Pierwsza wzmianka (1637) potwierdza jego obecność na warszawskim dworze królewskim Wazów, który był wówczas muzycznym ośrodkiem europejskiego formatu, skupiającym słynnych artystów różnych narodowości, w tym sporą grupę muzyków z Italii. Za panowania Władysława IV pełnił Pękiel początkowo funkcję królewskiego organisty, a kilka lat później otrzymał stanowisko wicekapelmistrza. W czasach Jana Kazimierza powierzono mu obowiązki kapelmistrza (przejął je po słynnym Marcu Scacchim).

Cieszył się niewątpliwie zaufaniem monarchy, skoro w niespokojnym czasie wyprawy wojennej (1653) był dla zwiększenia bezpieczeństwa królowej przydzielony do grona jej dworzan. Niewykluczone, że w czasie najazdu szwedzkiego przebywał krótko w Wiedniu (1656), co można wnosić ze wzmianki o polskim kapelmistrzu zamieszczonej w aktach cesarskiego dworu. W 1658 r. Pękiel pojawił się w Krakowie, gdzie otrzymał stanowisko katedralnego *magister capellae* przejęte po Franciszku Liliusie.

Znamienne, że w wawelskich muzykaliach nazwisko kompozytora uzupełniane jest przeważnie skrótem tytułu muzyka królewskiego (*Sacrae Regiae Maiestatis Capellae Magister*). Ostatni dokument katedralny dotyczący Pękiela pochodzi z 1664 r. i odnosi się do jego wyjazdu na dwór królewski.

Dotychczas przyjmowano, że kompozytor zmarł w 1670 r. (kiedy to kierownictwo kapeli katedralnej na Wawelu objął Daniel Fierszewicz), ale na podstawie niedawno ujawnionego źródła z kręgu augustiańskiego kościoła św. Marcina w Warszawie można wnosić, że stało się to 4 lata wcześniej.

Z twórczości Bartłomieja Pękiela zachowało się w źródłach blisko trzydzieści utworów, poza tym znamy ze wzmianek inwentarzowych kilkanaście tytułów jego dzieł zaginionych. Niemal wszystkie źródła to przekazy rękopiśmienne różnej proveniencji (Kraków, Gdańsk, Lublin, Berlin, Uppsala), wyjątkiem są trzy kanony opublikowane przez Marca Scacchiego w wydrukowanym w 1643 r. w Wenecji zbiorze *Xenia Apollinea*. Trzon twórczości Pękiela stanowią religijne utwory wokalne i wokально-instrumentalne. Są wśród nich msze i motety komponowane zarówno w barokowym stylu koncertującym, jak i sięgającym korzeniami poprzedniej epoki stylu polifonii a cappella. Z inwentarzy wynika, że tworzył również inne gatunki religijne, m.in. litanie. Utworem wyjątkowym w skali polskiego baroku jest utrzymany w *stile moderno*, zbliżony gatunkowo do wczesnej kantaty jego dialog *Audite mortales*. Jako organista komponował też zapewne utwory na instrumenty klawiszowe, ale z tego gatunku zachowała się jedynie fuga, ponadto wzmianka o jego sonacie a 2. Przyjęto się wyróżniać w twórczości Pękiela okres warszawski i krakowski, co może uzasadniać nie tylko biografia kompozytora, lecz także analiza stylu jego utworów, odpowiadających możliwościom wykonawczym ośrodków, w których działał. I tak wymagające dużej obsady i dobrych solistów dzieła wokально-instrumentalne w nowszym stylu (np. msze koncertujące czy dialog *Audite mortales*) historycy łączą ze służbą kompozytora na dworze królewskim, natomiast stanowiące większość jego dorobku, zachowane w wawelskich muzykaliach utwory wokalne (msze na jeden lub dwa chóry – niektóre z towarzyszeniem organów, motety) – z działalnością w katedrze krakowskiej, gdzie oprócz powierzonej Pękielowi kapeli wokально-instrumentalnej polifoniczną oprawę liturgii sprawowało też kolegium rorentystów i tzw. angeliści.

W ocenie twórczości Pękiela podkreślane są przede wszystkim dwie cechy jego stylu, widoczne zarówno w wokально-instrumentalnych dziełach koncertujących, jak i utworach w stylu polifonii a cappella. Pierwsza to mistrzowskie operowanie

technikami polifonicznymi, na co od dawna zwracając uwagę i muzykolodzy, i muzycy-wykonawcy. „Wirtuozerię” kontrapunktyczną Pękiela można wiązać nie tylko z faktem, że był on świetnym organistą, lecz także z wysokimi wymaganiami stawianymi członkom kapeli królewskiej, czego dowodem wspomniany wyżej zbiór kompozycji *Xenia Apollinea*, pomyślany jako świadectwo sprawności warsztatowej muzyków z kręgu Marca Scacchiego. Drugą istotną cechą jest biegłość kompozytora w postugiwaniu się barokowym językiem figur retoryczno-muzycznych, służących podkreśleniu treści tekstu słownego. W świetle najnowszych badań nad stosowaniem tej sztuki przez kompozytorów staropolskich jawi się Pękiel jako twórca najwybitniejszy, postugujący się najbogatszym zasobem środków służących dźwiękowej interpretacji słów i wzmacnianiu zawartych w nich treści.

Andrzej Kosendiak, fot. Łukasz Rajchert

Andrzej Kosendiak

Dyrektor Narodowego Forum Muzyki im. Witolda Lutosławskiego we Wrocławiu, artysta, dyrygent i pedagog, należy do najaktywniejszych muzyków i organizatorów życia muzycznego w Polsce. W 2005 r. został dyrektorem Filharmonii Wrocławskiej oraz Międzynarodowego Festiwalu Wratislavia Cantans i doprowadził do zmiany oblicza obydwu tych instytucji oraz do przekształcenia ich w jedną nowoczesną instytucję – Narodowe

Forum Muzyki. Jest twórcą koncepcji powstania we Wrocławiu prestiżowego obiektu koncertowego pod tą samą nazwą, którego budowę koordynował. Andrzej Kosendiak powołał do życia nowe zespoły artystyczne: Chór NFM, Wrocławską Orkiestrę Barokową i Chór Chłopięcy NFM. Zainicjował wiele przedsięwzięć artystycznych (Leo Festiwal, coroczna akademie muzyki dawnej) i projektów edukacyjnych (Śpiewający Wrocław, Śpiewająca Polska, Singing Europe, Pośpiewaj mi mamo, pośpiewaj mi tato, Polski Narodowy Chór Młodzieżowy i Akademia Chóralna). Andrzej Kosendiak zapoczątkował cykl wydawnictw płytowych *1000 lat muzyki we Wrocławiu*, prezentujący muzyczne dziedzictwo miasta. Jest pomysłodawcą i kierownikiem artystycznym projektu nagrania dzieł wszystkich Witolda Lutosławskiego – w ramach serii *Opera omnia* ukazało się dotąd sześć albumów. Dzięki jego staraniom realizowany jest wspólny projekt fonograficzny Paula McCreecha i Chóru NFM obejmujący nagrania wielkich dzieł oratoryjnych. Dotychczas wydane płyty zdobyły prestiżowe wyróżnienia: dwukrotnie BBC Music Magazine Award, Diapason d’Or oraz Editor’s Choice magazynu „Gramophone”. Szczególnym zainteresowaniem artysty cieszy się muzyka dawna: w 1985 r. założył zespół Collegio di Musica Sacra i do dziś nim kieruje. Koncertował w wielu krajach Europy, a także w USA. Nagrał nieznanne dotąd dzieła z Biblioteki Uniwersyteckiej we Wrocławiu – *Musica da Chiesa*, z Biblioteki w Strasburgu – *Messa Pastorale*, *Sinfonia in D*, *Magnificat* F.X. Richtera oraz *Stabat Mater* A.M. Bononciniego. W 2012 i 2014 r. ukazały się płyty zawierające dzieła Grzegorza Gerwazego Gorczyckiego pod batutą Andrzeja Kosendiaka, pierwszy z albumów otrzymał Wrocławską Nagrodę Muzyczną, oba nominowano do nagrody Fryderyk. Najnowsze wydawnictwa artysty to *Salzburska Msza Maryjna* z muzyką liturgiczną Mozarta, płyta z dziełami a cappella Bartłomieja Pękiela oraz album zawierający dzieła Marcina Mielczewskiego. Regularnie dyryguje NFM Filharmonią Wrocławską i Chórem NFM, Wrocławską Orkiestrą Barokową, Wrocław Baroque Ensemble oraz zespołami filharmonicznymi z całej Polski.

Śpiewacy

Absolwenci najlepszych europejskich uczelni muzycznych, specjaliści w zakresie wykonawstwa muzyki dawnej. Mają w dorobku liczne występy na estradach całego świata, gdzie prezentowali zarówno repertuar koncertowy, jak i oratoryjny czy operowy. Śpiewają na najważniejszych festiwalach muzyki dawnej, współpracują z najznamienszymi dyrygentami i zespołami, takimi jak Philippe Herreweghe i Collegium Vocale Gent, sir John Eliot Gardiner i English Baroque Soloists, Václav Luks i Collegium 1704 czy Paul McCreech i Gabrieli Consort and Players. Ponadto są regularnie zapraszani do Narodowego Forum Muzyki we Wrocławiu, gdzie występują podczas sezonowych koncertów oraz biorą udział w nagraniach muzyki polskiej XVII i XVIII wieku.

Wrocław Baroque Ensemble

Jest jednym z zespołów działających przy Narodowym Forum Muzyki we Wrocławiu. Został założony przez Andrzeja Kosendiaka i od początku funkcjonuje pod jego artystycznym kierownictwem. Współpracuje na stałe z muzykami Wrocławskiej Orkiestry Barokowej, a także z solistami i instrumentalistami z Polski i Europy (głównie z Czech, Wielkiej Brytanii i Niemiec). Wrocław Baroque Ensemble wykonuje przede wszystkim repertuar barokowy, ze szczególnym uwzględnieniem muzyki polskiej, od kompozycji kameralnych po dzieła oratoryjne i kantatowe. Gościł na znakomitych międzynarodowych festiwalach, takich jak Wratislavia Cantans czy Usedomer Musikfestival, oraz występował w wielu miastach Polski. Wrocław Baroque Ensemble ma w dorobku kilka płyt CD, m.in. wziął udział w nagraniu dwóch albumów z muzyką Grzegorza Gerwazego Gorczyckiego (2012, 2014). Pierwszy z nich otrzymał nominację do nagrody muzycznej Fryderyk 2013 oraz został uhonorowany Wrocławską Nagrodą Muzyczną. W 2015 r. ukazała się kolejna płyta zespołu – *Salzburska Msza Maryjna*, zrealizowana wraz z Chórem Chłopięcym NFM pod dyrekcją Andrzeja Kosendiaka, a w 2016 album z dziełami Marcina Mielczewskiego.

Organizator:

Partner:

Bank Polski

Sponsor złoży:

NFM – instytucja kultury miasta Wrocławia, współprowadzona przez:

Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego.